

Boken omhandler temaer som stress, konflikten mellom jobb og privatliv, kjønnsdiskriminering, helseatferd, arbeidsinnhold og karrieremuligheter. I tillegg drøftes spesielle utfordringer som møter leger som tilhører en etnisk minoritet, har en kronisk sykdom eller nærmer seg pensjonsalderen. Den brede tilnærmingen medfører at noen temaer ikke blir behandlet med så stor dybde som man kunne ønske, men boken inneholder en fyldig referanseliste for den som ønsker å lese mer.

Selv om boken er skrevet for amerikanske forhold, er den interessant også for norske leger som ønsker å lære mer om hvordan legeyrket påvirker livet deres. Mest aktuell er den kanskje for leger som jobber med andre leger, i lege-for-lege-ordningen eller som støtteleger.

Elin Olaus Rosvold

Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin
Universitetet i Oslo

En ivaretagende verdensanskuelse

Kari Martinsen

Fenomenologi og omsorg

Tre dialoger. 2. utg. 150 s. Oslo: Universitetsforlaget, 2003. Pris NOK 249
ISBN 82-15-00228-5

Sykepleier, forfatter og dr.philos. Kari Martinsen, professor i sykepleievitenskap ved Universitetet i Bergen siden 2002, har over flere år ført dialoger om faget og fagets vesen og mening med en skandinavisk kollega. Det er syke-

pleier og forfatter Katie Eriksson, professor i sykepleievitenskap ved Universitetet i Helsingfors siden 1996. Disse norsk-finske dialoger, utfordret av danske kolleger og videreført på seminarer på ulike steder i Skandinavia, foregår på tre nivåer samtidig. De er innskrevet i en europeisk arv om samtaler som erkjennelsesveier, slik greske filosofer brukte dem. Ikke tilfeldig dreier da også en av samtaleene mellom Martinsen og Eriksson seg, analogt til et Symposium for flere tusen år siden, om kjærlighetens uttrykk eros og agape, utvidet med caritas, i Thomas av Aquinas' forståelse.

Martinsen og Eriksson forstår sine dialoger ikke bare innskrevet i en form, en formal språklig og kommunikativ tradisjon for en jevnbyrdig tankeutveksling, for i samtale å nå en dypere innsikt i sammenhenger og en sannere kunnskap om fenomener som angår mennesker. De taler til hverandre ut fra å være innskrevet i tanketradisjoner som representerer både verdensbilder og menneskeforståelser.

Martinsens stemme målbærer et tankegods fra den greske filosofen Aristoteles, den danske teologen Grundtvig, den danske filosofen og fenomenologen Løgstrup influert av den tyske fenomenologen Heidegger, og den franske sosialfilosofen Foucault. Erikssons stemme målbærer tanker fra den greske filosofen Platon, den danske filosofen Kierkegaard, og den svenske teologen og nykantianeren Nygren (som, slik lille Europa er laget, fikk et avgjørende ord da han var med på å underkjenne antikantianeren Løgstrups tredje avhandling og ble førsteopponent da dennes fjerde avhandling ble godkjent).

Innskrevet i det gamle Europas dialogform og et europeisk tankegods frem til vår omskiftelige tid, forstår Martinsen og Eriksson sine dialoger også som en felles stemme i et fag som ganske nylig har fått akademisk status, og, innenfor faget, som en felles stemme mot en referanseramme av «amerikansk» individorientert og objektivismepreget tenkning om faget sykepleie og fagets forskning.

Men utover og innenfor dette, på et tredje nivå, «snakker» Martinsen til Eriksson om de helt store ord knyttet til den menneskelige eksistensens ufrakommelige betingelser slik disse fremstår i helsefagenes praksis og i fagpersonenes møter med mennesker. Ordene er: nestekjærlighet, håp, lidelse, smerte, offer, skam, krenkelse, fortvilelse, barmhjertighet, nærhet, død, og enda flere.

Skulle jeg si noe om hvem som kunne lese disse dialogene med utbytte, vil jeg bruke de «store» ordene som stikkordliste for et søk på egnede lesere. Alle som tror at ordene angår dem, har noe å lære ved av å lese om disse.

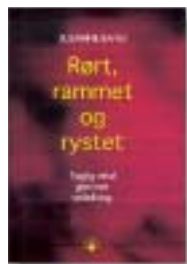
Anne Luise Kirkengen
Oslo

Veiledning til hjelperen

Susanne Bang

Rørt, rammet og rystet

Faglig vekst gjennom veiledning. 221 s. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2003. Pris NOK 260
ISBN 82-05-31092-0

Susanne Bang er en dansk sosialrådgiver og psykoterapeut som i mange år har arbeidet med veiledning av personell som behandler traumatiserte pasientpopulasjoner. Nå har hun sammenfattet lærdommen fra dette arbeidet. Det er

blitt en glimrende lærebok om traumatiseringens psykologi og om mekanismene ved terapeuters sekundære traumatisering eller utbrenthet. Og det er blitt en klinisk,

jordnær innføring i hvordan veiledning kan utføres slik at de rystende fortellinger om menneskers ondskap, eller det at behandleren selv blir truffet på sine vonde og såre områder, ikke skal ødelegge kapasiteten for rasjonell tenkning eller empatisk innlevelse.

Boken er delt i to hoveddeler, en om traumatisering av terapeuter, og en om veiledningens pedagogikk. Sammen utgjør de et naturlig hele. I begge deler er det en serie av svært gode kliniske eksempler som gjør at det er lett å kjenne igjen situasjonen eller seg selv som behandler eller veileder. Og både teori og praksis formidles i et språk som ligger nært opp til det vi opplever med slike pasienter eller kandidater. På den måten gir den en god hjelp til å strukturere og kognitivt bearbeide egne erfaringer, og til bedre å forstå nye erfaringer som måtte komme, enten man er i behandler- eller veilederrollen.

Boken kan leses med stort utbytte av begge grupper. Den burde inngå som pensum ved de fleste spesialistutdanninger i fag med mange traumatiserte pasienter, som for eksempel gynekologi/obstetikk, AIDS-medisin, rusmisbruk, allmennmedisin, pediatri, barne- og ungdomspsykiatri og psykiatri.

Per W. Vaglum

Institutt for medisinske atferdsfag
Universitetet i Oslo

Läs inte denna utan lärarstöd

David Putwain, Aidan Sammons, red

Psychology and crime

200 s, tab. New York, NY: Routledge, 2002.
Pris GBP 28
ISBN 0-415-25299-7

Boken *Psychology and crime* utkom som en volym i serien *Modular psychology*, avsedd för den akademiska introduktionsnivån, men också möjlig att läsa på gymnasienivå. En förutsättning är att studenten har psykologiska grundkunskaper. Boken är exemplariskt upplagd, pedagogiskt sett, och skriven på en enkel engelska som inte borde bereda nordiska studenter problem. Avsnitten om polisforskning och vittnespsykologi är bra och uppdaterade. Därmed är det goda sagt.

På många sätt är detta en dålig bok, faktamässigt. Författarna förefaller sakna aktuella kontakter med verksamhetsområdet och forskningsfronten. Stilen är bitvis grötmyndig, många påståenden är politiskt korrekta men sakligt felaktiga, och författarnas sympatier och antipatier är tydliga. Om antalet studenter inte är alltför stort och deras lärare uppdaterad och balanserad kan boken fungera förträffligt i undervisningen: det finns mycket felaktigheter och snusfornuftigheter att peka på, vilket kan minska studenternas överdrivna respekt för faktabokstext och få dem att

tänka själva. Utan lärarstöd är boken en katastrof.

Diskussionen om relationen mellom kriminalitet och «fear of crime» er helt inadekvat med ordval som «exaggerated fear» i relation till faktisk risk for exponering, påståendet att utsatthet for brott leder till «paranoia» (!), och att «the main reason for the disproportionate fear is mass media reporting and crime fiction». Författarna ogillar uppenbart delförklaringar i termer av biologi som orsak till kriminalitet. Lombroso anges ha tagit störst intryck av frenologi när han utformade sin teori om medfödd kriminalitet (som en delförklaring, socialläkaren Lombroso var väl medveten om att huvudförklaringen till kriminalitet var social). Lombroso använde sin tids dominerande förståelse av psykiska störningar som degenerationsfenomen med rötter i läran om arvssynd – han var inte frenolog. Hans teori anges som «flawed» därför att den var monogenetisk (långt innan Mendels arbete återupptäcktes, kromosomer identifierades och gener beskrevs). Framställningen är helt enkelt grovt ohistorisk när författarna vill demonstrera sin politiska korrekthet. Kritiken av de genetiska studier som antyder att det finns biologiska bidrag till kriminalitet är också missriktad och oinformerad. Mikael Bohmans (och medarbetare) svenska adoptionsstudie är felciterad, vilket gör att den kritik mot slutsatserna som författarna ansätter blir poänglös.

Valet av de biologiska teorier som presenteras är svårbegripligt. Sheldon torde vara fullständigt inaktuell i dag. Eysenck är inte heller purfärsk, särskilt som författarna underlåter att citera fortsättningen i form av «Big 5-traditionen» och heritabiliteten för den typen av basala personlighetsdrag. Mischel däremot (som förnekade existensen av personlighetsdrag) citeras däremot noga (årtalet? – jo minsann, 1968). Psykopati (det överlägset viktigaste forskningsområdet när det gäller individfaktorer och kriminalitet) diskuteras endast som en störning i empatisk förmåga lokaliserad till amygdala. Försöken att formulera en «kriminell personlighet» kritiserar på den grunden att den korsar DSM-IV-kriterierna för olika personlighetsstörningar. Var och en som undersökt fängelseintagna med personlighetsdiagnostiska metoder vet att det är precis det de gör – de får diagnoser inom alla tre kluster och flera samtidiga diagnoser inom dessa kluster. Felet ligger inte i definitionen av «kriminell personlighet» utan i DSM-systemets fyrkantighet.

Mycket av bokens resonemang hämtas från en bok av Blackburn 1993. Referenslistan omfattar påtagligt många originalreferenser från 1970 och -80-tal; kanske direktkopierade men ej lästa från Blackburns referenslista. Detta blir särskilt tydligt när man redovisar sociala/psykologiska teorier för kriminalitet, och utfallet av behand-

lingsförsök. Social inlärningsteori avfärdas som «deterministisk» – «all behaviour is completely determined by learning». Fenomenet «copy-cat» anges som mekanism bakom kopplingen mellan mediavåld och våldsbrott hos sårbara individer. Ingen referens för utfall av Social Skills Training för fängelseintagna redovisas efter 1989. Risker associerade med behandling nämns inte (psykoanalytiskt orienterad gruppterapi resulterar i att icke-psykopater får lägre men psykopater högre återfallsrisk).

Effekter av fängelsevistelse på återfall redovisas relativt balanserat men följs av slutsatser som inte har minsta stöd i forskning: «a prison represents an extremely adverse environment which has deleterious effects on mental health». Den kritiska distans som författarna visar upp när de redovisar för dem oaptitliga modeller och teorier är här fullständigt försvunnen.

När det gäller brottsförebyggande arbete kan man notera att New York-modellen (som bör karakteriseras som en lågtoleransmodell) här betecknas med sitt öknamn – noll-tolerans.

Om läraren vet vad hon/han gör och är väl inläst på detta breda område så är boken OK. Annars bör den förses med dödskalemärkning.

Sten Levander

Allmän psykiatri och rättspsykiatri
Lunds universitet
Sverige

Dansk geriatri

Finn Rønholdt Hansen, Claus Moe,
Marianne Schroll

Geriatrici

Basisbog. 221 s, tab, ill. København:
Munksgaard, 2002. Pris DKK 318
ISBN 87-628-0382-4

Boken presenteres som en grunnleggende lærebok i geriatri for studenter i medisin, sykepleie, fysioterapi og ergoterapi. Med en så bred målgruppe og drøyt 200 små sider til disposisjon, må man treffe en del valg.

Forfatternes valg har åpenbart vært å få med de viktigste av de spesifikke geriatrike momentene, og utelate slikt som man formoder blir dekket innen andre fagfelt. Prøver man å finne stoff om typiske alderssykdommer som polymyalgia rheumatica, hjertesvikt eller polyneuropati, vil man således bli skuffet. Bokens hovedkapitler er dels bygd opp rundt sentrale geriatrike symptomkomplekser, som smerter, søvnforstyrrelser, sansesvikt, ernæringssvikt og fall, og dels rundt noen

utvalgte diagnosegrupper, nemlig demens, delirium, depresjon, hjerneslag og osteoporose. Disse sentrale kliniske kapitlene rammes inn av innledende kapitler om demografi, geriatrik arbeidsmåte og grensegangen mellom aldring, sykdom og svekkelse, og avsluttende kapitler om farmakologi, rehabilitering og etikk.

Gitt de valg forfatterne har tatt, har de fått med imponerende mye klinisk relevant kunnskap. Teksten er kortfattet og poengtert, og rådene som gis er ofte svært konkrete. Ikke minst hadde jeg stor glede av kapitlet om ernæring. Det inneholder praktiske og svært konkrete råd om beregning av energibehov og vurdering av næringstilskudd, som jeg ikke har funnet i like lett tilgjengelig form noe annet sted. Boken er skrevet på et lettfattelig og greit dansk som nordmenn neppe vil ha problemer med, og den har en tiltalende layout uten å være spesielt påkostet. Enkelte avsnitt gjelder spesifikt danske forhold med begrenset relevans for norske lesere, men det meste har allmenn gyldighet.

Likevel er det klart at det brede tema-valget i kombinasjon med et lite format gjør at stoffet ikke kan behandles spesielt grundig. Her er for eksempel halvannen side om behandling av demens, to sider om symptomer på depresjon og drøyt en halv side om forebygging av hjerneslag. Hvert kapittel har noen ganske få litteraturreferanser, nesten utelukkende danske. Jeg tror boken kan være godt egnet for sykepleiestudenter, og den vil helt sikkert kunne komme til nytte på sykehjem og i hjemmesykepleien. For leger og legestudenter som er på jakt etter en lærebok i geriatri vil jeg nok anbefale en bok som er noe fyldigere.

Torgeir Bruun Wyller

Geriatrisk avdeling
Ullevål universitetssykehus

Nyttig informasjonshefte om naltrexon

Liliana C. Bachs, Helge Waal

Naltrexon: klinisk bruk av en opiat antagonist – hva vet vi i dag?

36 s. Oslo: Statens rettskikologiske institutt/
Seksjon for kliniske rusmiddelproblemer,
Ullevål sykehus/RELIS Helseregion Øst, 2002.
Pris: gratis
ISBN 82-91049-34-3

Dette er et hefte om bruk av legemidlet naltrexon i behandlingen av opiatavhengighet. Hefte er bygd over samme lest og har i hovedsak de samme forfatterne som heftet *Buprenorfin i legemiddellassert rehabilitering*, som tidligere er omtalt i Tidsskriftet (1). Naltrexon blokkerer opioidreseptorer og forhindrer dermed at det oppstår en ruseffekt ved inntak av heroin, morfin eller andre opioider. Lege-